

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS TIESNESIS

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770

Satversmes tiesas tiesneša

Gunāra Kusiņa

ATSEVIŠKĀS DOMAS

Rīgā 2016. gada 4. janvārī

lietā Nr. 2015-03-01

**„Par 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātspējas likumā”
2. panta un 2014. gada 30. oktobra likuma „Grozījumi likumā „Par interešu
konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” atbilstību**

**Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam
teikumam”**

1. Satversmes tiesa 2015. gada 21. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2015-03-01 „Par 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātspējas likumā” 2. panta un 2014. gada 30. oktobra likuma „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam” (turpmāk – Spriedums) un atzina 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātspējas likumā” 2. pantu un 2014. gada 30. oktobra likumu „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” (turpmāk – apstrīdētās normas), ciktāl tie nenodrošina maksātspējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, profesionālās darbības garantijas izvēlētās nodarbošanās saglabāšanai, par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 106. panta pirmajam teikumam.

Piekrītu vairākumam no Spriedumā ietvertajām atziņām, tostarp Sprieduma 21.2.2. punktā norādītajam. **Tomēr nevaru piekrist atsevišķiem Satversmes tiesas secinājumiem un uzskatu, ka izskatāmajā lietā apstrīdēto normu atbilstība Satversmes 106. panta pirmajam teikumam bija jāvērtē kopsakarā ar Satversmes 1. pantā nostiprināto tiesiskās palāvības principu.**

Argumentējot savu viedokli, izmantošu Spriedumā lietotos saīsinājumus.

2. Kā Satversmes tiesa jau norādījusi, darbs ir neatņemams cilvēciskās pašcieņas un apliecināšanās avots demokrātiskā sabiedrībā. Ieguldot savas zināšanas, kompetenci un spējas darbā, persona gūst iespēju pilnvērtīgi dzīvot mūsdienu sabiedrībā. Strādājot algotu darbu, persona gūst savu fizioloģisko, sociālo un kultūras vajadzību apmierināšanai nepieciešamos finanšu līdzekļus (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 14. jūnija sprieduma lietā Nr. 2006-31-01 14.2. punktu*).

Satversmes tiesas līdzšinējā praksē vairākkārt tikusi uzsvēta Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteikto tiesību nozīme sabiedrībā. Piemēram, Satversmes tiesa atzinusi, ka demokrātiskas valsts pienākums ir rūpēties par tās iedzīvotāju iespējām strādāt, turklāt šīs iespējas ne tikai jāparedz konstitūcijā, bet arī jāīsteno dzīvē (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 18. decembra sprieduma lietā Nr. 2003-12-01 9.1. punktu*).

Tādējādi tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu ir atzīstamas par nozīmīgām ne vien ikvienas personas pilnvērtīgas dzīves nodrošināšanai, bet arī visas sabiedrības labklājības veicināšanai.

3. Izskatāmā lieta ierosināta pēc konstitucionālajām sūdzībām, ko iesnieguši vairāki advokāti un viens advokāta palīgs, kuri vienlaikus pilda arī administratora pienākumus.

Spriedumā pamatoti atzīts, ka tiesību brīvi izvēlēties nodarbošanos būtisks elements ir tiesības saglabāt esošo nodarbošanos, kas ietver arī tiesības turpināt šo nodarbošanos nākotnē. Tāpat no Sprieduma izriet, ka tiesību brīvi izvēlēties nodarbošanos tvērumā ietilpst tiesības izvēlēties vairākas nodarbošanās un tās

vienlaicīgi īstenot (*sk. Sprieduma 14.2. punktu*). Satversmes tiesa arī secināja, ka advokāti pēc savas kvalifikācijas, zināšanām un pieredzes atbilst kritērijiem, kas personai ļauj Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā iegūt tiesības veikt administratora pienākumus (*sk. Sprieduma 19. punktu*). Izskatāmās lietas kontekstā tas nozīmē, ka ikvienam no Pieteikumu iesniedzējiem ir tiesības saglabāt gan savu advokāta, gan administratora nodarbošanos.

Satversmes tiesa ir atzinusi: tiesiskās paļāvības princips paredz, ka indivīds var paļauties uz likumīgi izdotas tiesību normas pastāvību un nemainīgumu. Viņš droši var plānot savu nākotni saistībā ar tiesībām, ko šī norma piešķirusi (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta sprieduma lietā Nr. 2001-12-01 secinājumu daļas 3.2. punktu*). Ja persona kādas tiesības jau ir ieguvusi, tad personas paļāvība uz šo tiesību saglabāšanu ir īpaši augsta un valsts iespējas šādu paļāvību aizskart ir aprobežotas ar stingrākiem kritērijiem (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2009-08-01 24. punktu*).

Izskatāmajā lietā būtiski ir tas, ka konstitucionālās sūdzības iesniegšanas brīdī un lietas izskatīšanas laikā katram no Pieteikumu iesniedzējiem bija derīgs administratora sertifikāts (*sk. Sprieduma 2. un 17. punktu*). Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 16. panta pirmo un trešo daļu administratora sertifikātu izsniedz uz divu gadu termiņu un tas dod personai tiesības uzņemt un pildīt administratora pienākumus. Tātad Pieteikumu iesniedzējiem bija tiesības saglabāt advokāta un administratora nodarbošanās vismaz uz viņiem izsniegtā administratora sertifikāta darbības termiņu. Apstrīdēto normu spēkā stāšanās ierobežo tiesības saglabāt abas minētās nodarbošanās neatkarīgi no administratora sertifikāta darbības atlikušā termiņa. Pie šādiem apstākļiem tiesiskās paļāvības princips būtiski ietekmē minēto tiesību īstenošanu. Arī konstitucionālajās sūdzībās Pieteikumu iesniedzēju apsvērumi par tiesiskās paļāvības principa iespējamo pārkāpumu tika saistīti ar viņu argumentiem par Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteikto tiesību iespējamo aizskārumu (*sk. Sprieduma 13. punktu*). No minētā izriet, ka izskatāmās lietas

pamatjautājums ir tiesību saglabāt esošās nodarbošanās ierobežojuma izvērtēšana.

Līdz ar to uzskatu, ka izskatāmajā lietā Pieteikumu iesniedzēju tiesiskā paļāvība ir cieši saistīta ar tiesībām saglabāt esošās nodarbošanās un tāpēc Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteikto tiesību ierobežojums ir izvērtējams kopsakarā ar Satversmes 1. pantā nostiprināto tiesiskās paļāvības principu.

4. Tiesiskās paļāvības princips nedod pamatu ticēt, ka reiz noteiktā tiesiskā situācija nekad nemainīsies, un tas neizslēdz valsts iespēju grozīt pastāvošo tiesisko regulējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2004. gada 25. oktobra sprieduma lietā Nr. 2004-03-01 9.3. punktu*). Tomēr tiesiskās paļāvības princips prasa, lai, atkāpjoties no iepriekšējā tiesiskā regulējuma, tiktu noteikta saudzējoša pāreja uz jauno regulējumu. Prasība nodrošināt pēc iespējas saudzējošāku pāreju uz jauno tiesisko regulējumu ir nozīmīga, jo personai, kurai jaunais regulējums tiks piemērots, ir jādod iespēja pienācīgā kārtā tam sagatavoties (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-12-0103 24. punktu*).

No lietas materiāliem izriet, ka kopš maksātnespējas tiesiskā regulējuma pieņemšanas, tas ir, gandrīz divdesmit gadus, advokāti paralēli advokāta darbībai pildījuši arī administratora pienākumus (*sk., piemēram, lietas materiālu 1. sēj. 2. lpp. un 5. sēj. 43. lpp.*). Gan advokāta, gan administratora nodarbošanās ir Pieteikumu iesniedzēju ienākumu avots. Savukārt ar apstrīdētajām normām likumdevējs pēc būtības grozīja līdz šim ilgstoši pastāvējušo advokāta un administratora amata pienākumu savienošanas kārtību. Turklāt apstrīdētās normas ietekmē pilnīgi visus administratorus, arī tos, kuri vienlaikus ir advokāti, neatkarīgi no viņiem izsniegtā administratora sertifikāta darbības termiņa. Apstrīdētajās normās ietvertais regulējums ir sevišķi apgrūtinājis tiem advokātiem, kuru administratora sertifikāta darbības termiņš tuvojas beigām, jo viņiem jaunajam regulējumam jā sagatavojas ātri, bet atvēlētajā laikā pienācīgi

sagatavoties un, ja nepieciešams, pārkārtot savu profesionālo darbību atbilstoši jaunajam regulējumam ir sarežģīti.

Tiesiskā valstī likumdevējs savā darbībā ir saistīts ar vairākiem nosacījumiem un tam, pieņemot tiesību normas, ir jāizvērtē arī faktiskā situācija un iespējamās jauno normu radītās sekas. Spriedumā pamatoti norādīts, ka likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, nav pienācīgi izvērtējis, kādas sekas to piemērošana radīs tiem administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti. Turklāt jāņem vērā, ka advokāti ir gandrīz puse no administratoru kopskaita (*sk. Sprieduma 27.4. punktu*). Ja apstrīdētās normas groza līdz šim ilgstoši pastāvējušo kārtību un skar visus administratorus, likumdevējam ir jāapsver apstrīdēto normu iespējamā ietekme uz visu šo normu adresātu, tai skaitā advokātu, tiesībām saglabāt esošās nodarbošanās un, ievērojot tiesiskās paļāvības principu, ja nepieciešams, jānosaka saudzējoša pāreja uz jauno regulējumu. Piemēram, kā saudzējošu pāreju varētu apsvērt apstrīdēto normu nepiemērošanu tiem advokātiem, kuriem ir derīgs administratora sertifikāts, vismaz līdz minētā sertifikāta darbības termiņa beigām.

To būtu vajadzējis ņemt vērā, vērtējot apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 106. panta pirmajam teikumam kopsakarā ar Satversmes 1. pantu.

5. Uzskatu, ka Spriedumā nav sniegti pietiekami argumenti tam, lai secinātu, ka konkrētajā gadījumā pastāv citi, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojoši līdzekļi (*sk. Sprieduma 27.2.–27.4. punktu*).

Satversmes tiesas līdzšinējā praksē ir konsekventi uzsvērts, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru leģitīmo mērķi var sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 13. maija sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 secinājumu daļas 19. punktu un 2015. gada 13. oktobra sprieduma lietā Nr. 2014-36-01 21. punktu*). Tātad, ja lietas izskatīšanas gaitā tiek konstatēts, ka konkrētajā gadījumā pastāv saudzējošāki līdzekļi, Satversmes tiesa izvērtē, vai ar šiem līdzekļiem var sasniegt ierobežojuma leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2013. gada*

7. novembra sprieduma lietā Nr. 2012-24-03 18.3. punktu un 2014. gada 7. jūlija sprieduma lietā Nr. 2013-17-01 28.2. un 28.3. punktu).

Spriedumā norādīts, ka likumdevējs administratorus to amata darbībā pielīdzinājis valsts amatpersonām citastarp tādēļ, lai nodrošinātu administratoru darbības caurskatāmību, kā arī mazinātu interešu konflikta un korupcijas risku (*sk. Sprieduma 24.3. punktu*). Satversmes tiesa secināja, ka konkrētajā gadījumā ir saudzējošāki līdzekļi, un norādīja, ka ar tiem pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi varētu sasniegt līdzvērtīgā kvalitātē. Tomēr Spriedumā nav ietverts izvērtējums un argumenti, kas ļautu secināt, ka ar šādiem saudzējošākiem līdzekļiem pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi patiešām varētu sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē. Piemēram, Spriedumā nav vērtēts, vai, ieviešot attiecībā uz valsts amatpersonas deklarācijas iesniegšanu tādu regulējumu, kas nodrošinātu to administratoru profesionālās darbības garantijas, kuri vienlaikus ir arī advokāti, būtu iespējams panākt administratoru darbības caurskatāmību vismaz tādā pašā kvalitātē, kā to nodrošina apstrīdētās normas.

Ņemot vērā minēto, uzskatu, ka izskatāmajā lietā bija jāvērtē, vai apstrīdētās normas atbilst Satversmes 106. panta pirmajam teikumam kopsakarā ar Satversmes 1. pantu. Savukārt Sprieduma 27. punktā nav ietverti pietiekami argumenti tam, lai secinātu, ka konkrētajā gadījumā pastāv citi, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojoši līdzekļi, kas ļautu sasniegt pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē.

Satversmes tiesas tiesnesis

G. Kusiņš